

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

18/2012

Litevské parlamentní volby 2012

Bc. Radek Blížkovský
prosinec 2012

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah:

Politický systém	2
Stranický systém	5
Volby 2012.....	6
Dosavadní vládní koalice	6
Politická kampaň a průběh voleb	7
Výsledky voleb.....	8
Porušení volebního zákona	11
Sestavování vlády	11
Referendum o výstavbě jaderné elektrárny.....	16

Politický systém

Současný litevský politický systém je možné hodnotit jako **poloprezidencialismus**, velmi podobný tomu francouzskému. Oproti parlamentnímu režimu je zde silně **posílená pozice prezidenta**. Podobu a fungování systému ovlivnil zejména **spor mezi dvěma „tábory“** tehdejšího zákonodárského sboru (Nejvyšší rada) při navrhování nové ústavy po odtržení Litvy od SSSR 11. března 1990. **Skupina** okolo předsedy rady a pravděpodobného kandidáta na post prezidenta Vytautase Landsbergise prosazovala silné postavení prezidenta – prezidencialismus. **Druhý proud** zastával koncepci parlamentního režimu. Výsledná podoba politického systému byla kompromisem mezi oběma stranami, kde je výkonná moc rozdělena mezi prezidenta a vládu.¹ Velký vliv na podobu Ústavy přijaté v říjnu 1992 měla litevská historie (územní spory s Polskem, okupace vojsky Rudé armády), což je zřejmé z několika specifických ustanovení zahrnutých v Ústavě: zákaz členství Litvy v jakémkoli post-sovětském uskupení, legitimace partyzánského boje v případě napadení Litvy atd. Politický systém ovlivnila i snaha Litevského státu získat členství v EU.²

Výkonná moc je svěřena do rukou vlády a prezidenta. **Prezident** je volen v **přímých všeobecných volbách**, které probíhají **dvoukolovou absolutně většinovou** volbou³. Funkční období trvá **5 let** s možností jednoho znovuzvolení. Vzhledem k tomu, že termíny prezidentských a parlamentních voleb nejsou synchronizovány, může dojít k situaci, že prezident bude z odlišného politického tábora než vláda (tedy parlamentní většina) – tj. **kohabitace**. Prezident zodpovídá za tvorbu a **směrování zahraniční politiky**; společně s vládou ji implementuje⁴, jmenuje a odvolává premiéra⁵ a na jeho návrh jmenuje a odvolává

¹ *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Editor Michal Kubát. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, str. 189 – 190.

² CABADA, Ladislav a Vladimíra DVOŘÁKOVÁ. *Komparace politických systémů*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2004, str. 115 – 116.

³ V případě, že se voleb účastní méně, než 50 % oprávněných voličů pak může vyhrát ten kandidát, který získal většinu relativní, ne však méně než 1/5 platných odevzdaných hlasů.

⁴ V této oblasti nejsou kompetence prezidenta v Ústavě explicitně jmenované, mohou tudíž být zdrojem sporů mezi vládou a prezidentem. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Editor Michal Kubát. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, str. 189 – 190. Velká část pravomocí při výkonu zahraniční politiky navíc

jednotlivé ministry, uděluje milosti atd. Vůči parlamentu má právo suspenzivního veta⁶ a disponuje **zákonodárnou iniciativou**. Prezident každoročně předstupuje před parlament se Zprávou o stavu Litevské republiky, což mu dává možnost formovat a ovlivňovat veřejnou debatu a tím působit na parlament a vládu.⁷ Osoba zvolená prezidentem je povinna vzdát se činnosti v politických stranách a uskupeních do doby, než začne nová volební prezidentská kampaň.⁸

Ve chvíli, kdy je zvolen nový prezident, současná vláda je povinna předstoupit před parlament a zažádat o důvěru. V souvislosti se situací, kdy do úřadu nastupuje nově zvolený prezident, je pro fungování litevského semiprezidencialismu důležitá interpretace článku 92 Ústavy Litevské republiky Ústavním soudem. Jedná se zejména o interpretaci té části, která stanoví, že *po zvolení nového prezidenta, je vláda povinná složit svoji moc do rukou prezidenta*.

Předmětem předvolební kampaně jednoho z kandidátů na prezidenta (Palauskus) bylo téma posílení prezidentských pravomocí na úkor parlamentu. Palauskus zároveň slíbil jmenování nového premiéra a sestavení vlády, která by odpovídala jeho politickému programu. V otázce pravomoci nově zvoleného prezidenta jmenovat jiného (svého) kandidáta na premiéra je litevská Ústava nejednoznačná, což následně vyžadovalo posouzení celé věci u Ústavního soudu: V reakci na výše zmíněnou předvolební kampaň se tehdejší vláda premiéra Vagnoriuse obrátila na Ústavní soud se žádostí o prošetření ústavnosti rozhodnutí parlamentu z roku 1996, který schválil vládní program na období 1996-2000 bez ohledu na výsledky prezidentských voleb (v letech 1997-1998). Ústavní soud rozhodl, že mandát vlády závisí pouze na důvěře vyjádřené parlamentem. Přestože je vláda povinna dle výše uvedeného článku 92 Ústavy vrátit svou moc do rukou nově zvoleného prezidenta, neznamená to, že by ztrácela svůj mandát a není tedy povinna rezignovat ve smyslu článku 101 Ústavy, který stanoví, že je vláda povinna rezignovat v případě, že: 1) parlament dvakrát po sobě neschválí vládní program nově utvořené vlády, 2) parlament vyjádří většinou hlasů nedůvěru vládě, 3) premiér rezignuje nebo zemře, 4) proběhly nové volby do parlamentu a je sestavena nová vláda. Dle této interpretace Ústavy nově zvolený prezident nedisponuje právem jmenovat vlastního kandidáta na premiéra, ale je zavázán k **opětovnému jmenování dosavadního premiéra**, neboť jak soud rozhodl, mandát vlády je závislý pouze na vyjádření důvěry parlamentem, nikoli na rozhodnutí prezidenta. Přestože tato interpretace oslabuje postavení a pravomoci prezidenta ve vztah k vládě a parlamentu, k přechodu systému v parlamentarismus nedošlo a to zejména díky aktivnímu výkonu mandátu zvoleného prezidenta Adamkuse.⁹ Typickým rysem ústavy poloprezidentských režimů je nejasné vymezení pravomocí v rámci výkonné moci, tedy mezi prezidentem a vládou. Fungování poloprezidencialismu tak nevychází toliko z konkrétních článků Ústavy, jako z politické praxe, pozice a síly prezidenta,

podléhá kontrasignaci premiéra, či příslušného ministra – fungování politického systému tedy závisí na vztahu mezi prezidentem a premiérem.

⁵ Prezident je dle článku 84 Ústavy Litevské republiky povinen jmenovat premiéra do 15 dnů od první schůze nově zvoleného parlamentu, přičemž jmenování premiéra musí být stvrzeno souhlasem parlamentu.

⁶ Dle článku 74 Ústavy Litevské republiky Parlament (Seimas) může přehlasovat prezidentské veto v případě, že pro původní návrh zákona (který prezident vetoval) hlasuje více jak polovina **všech** poslanců (v případě ústavního zákona 3/5 poslanců).

⁷ Toho hojně využíval bývalý prezident Valdas Adamkus (2004 – 2009), který pozvedl roli prezidenta v politickém systému. Překonal „prezidentskou krizi“ vyvolanou předchozím odvolaným prezidentem Paksasem, a obnovil důvěru v prezidenta. Přímým působením na občany inicioval diskuze o aktuálních problémech s cílem donutit vládu, aby se jimi zabývala.

⁸ Článek 83 Ústavy Litevské republiky. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropadnes0/clanek/politick-systm-litvy>

⁹ Blíže o významu výkonu prezidentského mandátu pro fungování litevského poloprezidentského systému viz ŘIHÁKOVÁ, Z. Prezident v politickém systému Litvy: oscilace mezi parlamentarismem a semiprezidencialismem. *Středo Evropské politické studie Central European political studies review* [online]. 2007, IX, č. 1 [cit. 2012-11-16]. ISSN 1212-7817. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=296>

přičemž výrazným prvkem posilujícím postavení prezidenta v systému je jeho legitimita, odvozená přímo z lidu (přímé prezidentské volby). Fungování výkonné moci je ovlivněno vztahem prezidenta a vlády (potažmo parlamentní většiny).¹⁰ Systém poloprezidencialismu vychází jednak z ústavy (přímá volba prezidenta, který disponuje reálnými pravomocemi v rámci výkonné moci, oproti kterému stojí premiér s ministry), jednak z politické praxe, vztahu mezi dvěma hlavami výkonné moci (prezident, premiér/vláda).¹¹

Prezident nese ústavní odpovědnost před parlamentem - v případě porušení Ústavy, nebo spáchání trestného činu.¹² Současnou prezidentkou je Dalia Grybauskaitėová, která byla zvolena v prvním kole volby, kdy získala 68,21 % hlasů.¹³ Mandát jí končí v roce 2014. O prezidentské křeslo se ucházela již v roce 2004, ale byla ve volbách poražena Valdasem Adamkusem.

Vláda je složená z premiéra a ministrů. Hlavním, ústavou uděleným úkolem je zachování **teritoriální integrity** Litevské republiky, udržení **bezpečnosti a veřejného pořádku**. Do vládních kompetencí spadá vykonávání **každodenní politiky země**, dohlížení na státní **správu a samosprávu**, příprava státního **rozpočtu** a jeho plnění, příprava **návrhů zákonů** atd. S pozicí poslance (tedy i ministra) je neslučitelná jakákoli další volená pozice či účast v soukromých společnostech. Po volbách musí nově sestavená vláda předstoupit před parlament a předložit vládní program, který musí být schválen nadpoloviční většinou přítomných poslanců, jinak vláda nemůže začít působit. Vláda je odpovědná parlamentu jako celek, ale zároveň i jednotlivě – každý z ministrů může být na základě hlasování o nedůvěře odvolán jednotlivě. Při sestavování vlády **má prezident právo odmítnout** premiérem navržené kandidáty na ministry, v takovém případě musí premiér do 10 dnů představit jiného kandidáta.¹⁴

Legislativní moc je v rukou **litevského parlamentu (Seimas)**, instituce sahající svou historií až do 15. století. Seimas je jednokomorovým parlamentem, má 141 křesel. Poslanci jsou voleni na 4 roky smíšeným volebním systémem s 5% uzavírací klauzulí¹⁵ (pro koalice 7%): **71 poslanců** je voleno v **jednomandátových** okrscích **absolutně většinovou** dvoukolovou volbou¹⁶. Zbýlých **70 poslanců** je voleno **proporčním** systémem skrze kandidátní listiny, přičemž volebním obvodem je celá země. K přepočtu hlasů na mandáty se používá metoda největšího zbytku s Hareovou kvótou. Pro platnost voleb je vyžadovaná 25% volební účast.

¹⁰ Kubát, M. (1999): *Politický systém Litvy*. [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/politick-systm-litvy>

¹¹ ŘIHÁKOVÁ, Z. Prezident v politickém systému Litvy: oscilace mezi parlamentarismem a semiprezidencialismem, str. 29.

¹² Prezident může ztratit svou pozici na základě ústavní žaloby – impeachmentu. O jeho odvolání rozhoduje parlament. Dosud byla procedura impeachmentu použita pouze na jednoho prezidenta – Rolandase Paksase, který byl v roce 2003 obviněn z porušení Ústavy. Na jaře roku 2004 byl na základě rozhodnutí parlamentu zbaven funkce. CABADA, Ladislav a Vladimíra DVORÁKOVÁ. *Komparace politických systémů*. str. 117.

¹³ Síla prezidentského mandátu do jisté míry předurčuje „manévrovací prostor“ prezidenta. Doposud byl jediným prezidentem zvoleným v prvním kole první postkomunistický prezident Algirdas Brazauskus (60,1 % v prvním kole), který se těšil velké popularitě mezi občany. Výsledky prezidentských voleb ze 17. května 2009, Ústřední volební komise Litevské republiky. Dostupné z: http://www.vrk.lt/2009_prezidento_rinkimai/output_en/rezultatai_vienmand_apygardose/rezultatai_vienmand_a_pygardose1turas.html. ŘIHÁKOVÁ, Z. Prezident v politickém systému Litvy: oscilace mezi parlamentarismem a semiprezidencialismem, str. 32.

¹⁴ ŘIHÁKOVÁ, Z. Prezident v politickém systému Litvy: oscilace mezi parlamentarismem a semiprezidencialismem, str. 30.

¹⁵ V letech 1992 – 1996 byla klauzule stanovena na 4 %. Uzavírací klauzule neplatí pro politické strany zastupující etnické menšiny.

¹⁶ V případě, že volební účast převyšuje 40 % musí kandidát získat absolutní většinu hlasů, aby byl zvolen. V případě nižší volební účasti musí kandidát získat 20 % hlasů. Pokud nejsou tyto podmínky naplněny, koná se druhé kolo.

Každý oprávněný volič disponuje dvěma hlasy: jedním volí v jednomandátových okrscích, jedním v proporčním způsobu volby. V případě, že je určitý kandidát zvolen v jednomandátovém okrsku, je „vypuštěn“ z kandidátní listiny (v poměrné volbě).

Hranice volebních okrsků určuje ústřední volební komise – ta „rýsuje“ okrsky s ohledem na počet voličů v okrsku (ten se pohybuje v rozmezí 29 552 - 44 327), ale zároveň na etnické složení dané oblasti, neboť v Litvě žijí početné menšiny Rusů a Poláků.

Pro litevské občany, pobývající v době voleb v zahraničí, je zavedena možnost využití korespondenční formy hlasování.¹⁷ Parlament je považován za zvolený, je-li obsazen alespoň ze 3/5.

Stranický systém

Na začátku 90. let byl litevský stranický systém silně bipolární, kdy proti sobě stál proud podporující nezávislost (Sajudis¹⁸) a proud naladěný proti osamostatnění (především Komunistická strana Litvy a Komunistická strana Sovětského svazu). Po volbách do Seimas v roce 1990 se začal Sajudis pomalu rozkládat a vznikaly nové strany. Od voleb v roce 1992 lze litevský stranický systém hodnotit jako multipartistický, silně polarizovaný.

Systém je již od počátku charakteristický **střídáním levice a pravice** u moci. Ke konci 90. let se systém stal ještě více fragmentovaným, při čemž vzrostl význam malých stran a hnutí při koaličních vyjednáváních; tím se systém stává méně stabilním. Jistou anomálií v rámci střední a východní Evropy je i hodnota voličské nestálosti, volatility – věrnosti voličů ve vztahu k jednotlivým stranám, která při volbách v roce 2000 dosáhla výše 46,5 %.¹⁹

Litevská sociálně demokratická strana (LSDP)

Jedná se o stranu, která vznikla v roce 2001 sloučením Litevské demokratické strany práce (LDDP) a Litevské sociálně demokratické strany (LSDP). Zatímco LDDP vznikla transformací z reformního komunistického křídla v roce 1990, kořeny LSDP můžeme nalézt až v roce 1896. Od roku 1992 byly obě strany účastny v parlamentu. Strana je zastoupená ve městech i na venkově.

Strana práce (DP)

Strana, kterou v roce 2003 založil do té doby nezávislý člen Seimasu, ruský magnát Viktoras Uspaskič. V parlamentních volbách v roce 2004 získala 39 křesel a stala se jednou ze stran vládní koalice. Strana je populistickým uskupením, jehož voliči jsou zejména obyvatelé vesnic a protestní voliči. Uspaskič je v současné době podezřelý z daňových úniků.

Vlastenecký svaz-křesťanští demokraté (TS-LKD)

Původní Vlastenecký svaz vznikl v roce 1993 z pravicového křídla Sajudisu, TS-LKD vznikla v roce 2008, kdy se Vlastenecký svaz spojil s Křesťanskou demokracií. Jde o středopravicovou, konzervativní stranu, největší v Litvě, s 18 000 členy. TS-LKD jsou hlavní (středopravicovou) stranou v Litvě, s částečně liberálně-konzervativní, křesťansko-demokratickou ideologií. Velký důraz kladou na liberální tržní ekonomiku. Předsedou strany je Andrius Kubilius.²⁰

¹⁷ Hlasy voličů ze zahraničí mají reálný vliv na výsledek voleb, což se projevilo zejména při prezidentských volbách v roce 1998. V letošních volbách (volby do Seimas 2012) činily hlasy odevzdané korespondenčně v prvním kole 5,51 % všech odevzdaných hlasů, ve druhém kole 4,65 % všech odevzdaných hlasů.

¹⁸ Sajudis vznikl v červnu 1988 a byl obdobou všelidového hnutí/fóra. V rámci Sajudisu působilo mnoho politických proudů, jak komunističtí odpůrci, tak reformní komunisté.

¹⁹ *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Editor Michal Kubát, str. 192 – 194; CABADA, Ladislav a Vladimíra DVOŘÁKOVÁ. *Komparace politických systémů*. str. 122-124.

²⁰ *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Editor Michal Kubát, 195.

Liberální hnutí Litevské republiky (LRLS)

Liberální hnutí je středopravicovou, liberální stranou. Strana byla založena v roce 2006 poslanci, kteří odešli z Litevské unie středu. Strana se vyslovuje pro otevřenou protikorupční politiku a podporu vzdělání. Předsedou strany je Eligijus Masiulis.²¹

Cesta odvahy

Jedná se o populistické hnutí založené v roce 2012. Obsahem volebního programu je protikorupční politika. Předsedkyní strany je bývalá soudkyně Neringa Venckiene.

Právo a spravedlnost (PTIT)

Strana byla založena bývalým prezidentem Rolandasem Paksasem v roce 2002 pod názvem Liberální demokratická strana. I přes odvolání Paksase v důsledku ústavní žaloby získala strana v letošních volbách 11 křesel. Strana se vymezuje jako levostředová.

Volební akce Poláků na Litvě (LLRA)

Tato strana reprezentuje a zastupuje práva a zájmy polské menšiny na litevském území. Sama se definuje jako křesťansko-demokratická. Od roku 1992 měla vždy alespoň jednoho zástupce v parlamentu. Strana se v programu soustředí na školství a výchovu mládeže. Předsedou strany je Waldemar Tomaszewski.

Litevský svaz rolníků a zelených (LVLS)

Kořeny strany můžeme vysledovat až do 19. století. V roce byla strana obnovena pod názvem Litevská farmářská unie a následně přejmenována na Litevskou rolnickou stranu. V roce 2006 se strana opět přejmenovala na Litevskou rolnickou lidovou unii a téhož roku se stala součástí vládní koalice. Současný název strana nese od ledna 2012. V názvu nově obsažení „zelení“ mají představovat činnost strany v posledních dvou letech. Strana se vymezuje jako jediná, která v Litvě dbá o environmentální politiku a obnovitelné zdroje energie. V rámci svého programu prosazuje posílení samosprávných pravomocí jednotlivých regionů. Současným předsedou je Romunas Karbauskis.²²

Volby 2012

Dosavadní vládní koalice

V parlamentních volbách roku 2008 zaznamenala největší úspěch konzervativní strana Vlastenecký svaz-křesťanští demokraté – TS-LKD (45 mandátů), následována Litevskou sociálně demokratickou stranou - LSDP (25 mandátů), Stranou národní obrody - RNP (16 mandátů), stranou Právo a spravedlnost – PTIT (15 mandátů), Liberálním hnutím Litevské republiky LRLS (11 mandátů) a dalšími (viz Tabulka č. 2). Vítězná **TS-LKD vytvořila koalici se Stranou národní obrody, Liberálním hnutím Litevské republiky a Liberální unií středu**. Předsedou vlády se stal **Andrius Kubilius**, předseda TS-LKD.²³ Tato koalice byla od roku 1991, kdy se Litva osamostatnila, první vládní koalici, která úspěšně dokončila své čtyřleté funkční období.²⁴

²¹ Manifesto of Establishment, Liberální hnutí Litevské republiky. Dostupné z: <http://www.liberalai.lt/en/policy>

²² CABADA, Ladislav a Vladimíra DVORÁKOVÁ. *Komparace politických systémů*. str. 127.

²³ LITHUANIA Seimas (Parliament): ELECTIONS IN 2008. *INTER-PARLIAMENTARY UNION* [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2189_08.htm

²⁴ NIELSEN, Nikolaj. Lithuania election puts pro-austerity PM on way out: EUobserver.cz. *EUobserver.cz* [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://euobserver.com/political/118027>

Politická kampaň a průběh voleb

Současná vláda byla ekonomickou situací nucena sáhnout k řadě restriktivních opatření; byly zvýšeny daně a sníženy důchody. Vláda úspěšně nastartovala několik reforem vedoucích ke konsolidaci veřejných financí; schodek byl zmenšen na 3 % HDP a státní dluh činí 38,5 %²⁵ (v roce 2011). Velkým problémem Litvy je nezaměstnanost, která se pohybuje okolo 14 %. Ekonomické reformy proto byly hlavní tematikou předvolební kampaně.²⁶ Největší aktivita v kampani byla zaznamenána u Strany práce a u TS-LKD.

Současná vláda si jako hlavní priority vytyčila snížení **státního dluhu**, rozvoj **infrastruktury**, zejména v oblasti energií a **ekonomické modernizace** země. Mezi další cíle bylo zařazeno **přijetí eura** do roku 2014, v čemž se neshodují zejména se sociálními demokraty (LSDP) a Liberálním hnutím (LRLS), kteří odmítají přijetí eura, dokud neodezní krize eurozóny.²⁷

Popularita vládní koalice byla oslabena na začátku letošního roku aférou ministra vnitra, Raimundase Palaitise (*Liberální unie středu*), který propustil dva pracovníky Vyšetřovacího úřadu (*Crime Investigation service - FNTT*), kteří řídili vyšetřování finančního zločinu dotýkajícího se banky Snoras Bank. 9. března parlament rozhodl, že výpověď byla protizákonná. Raimundas Palaitis následně rezignoval. Renomé další vládní strany (*TS-LKD*) bylo poškozeno, když byla odhalena spolupráce dvou jejích členů s KGB za bývalého režimu.²⁸

Opoziční strana Sociálních demokratů (LSDP) v průběhu volební kampaně **kritizovala úsporná opatření** vládní koalice a slibovala **zvýšení veřejných výdajů**. Prioritou strany je **snížení daní** pro malé a střední podniky. **Strana práce** se ve svém volebním programu zaměřila zejména na **snížení nezaměstnanosti**. Ve volebním programu je obsažen i cíl **zlepšení vztahů** (zejména obchodních) s **Ruskem**, které je stále největším litevským obchodním partnerem.²⁹ Kromě tematiky ekonomických reforem se v předvolebních kampaních objevila i tematika výstavby **jaderné elektrárny**. Referendum o záměru výstavby bylo připojeno k těmto parlamentním volbám (viz níže).³⁰

V období před volbami byli v Litvě přítomni pozorovatelé OBSE a ODIHR³¹: Litevský právní rámec, regulující vedení volební kampaně, byl **pozorovateli** hodnocen jako uspokojující s dvěma výhradami. První výtka směřuje k opatřením týkajícím se financování volební kampaně, která se zdají být příliš omezující. Druhá výtka se týká regulace přístupu kandidátů k médiím, která je, dle kandidujících, nadměrná a omezuje tak efektivní vedení jejich politické kampaně.³²

²⁵ Je nutno poznamenat, že za poslední 2 roky se zvýšil o 9 procentních bodů.

²⁶ *GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012*, FONDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 1. Dostupné z: <http://www.robert-schuman.eu/doc/oee/oee-799-en.pdf>.

²⁷ *GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012*, FONDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 2.

²⁸ *GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012*, FONDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 2.

²⁹ Lithuania election: Opposition parties heading for win. *BBC News* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-20113840>

³⁰ *GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012*, FONDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 2.

³¹ Office for Democratic Institutions and Human Rights

³² REPUBLIC OF LITHUANIA: PARLIAMENTARY ELECTIONS 14 October 2012. *Office for Democratic Institutions and Human Rights* [online]. [cit. 2012-11-06], str. 3. Dostupné z: <http://www.osce.org/odihr/elections/92379> str 3

V porovnání s předchozími volbami mohla výsledek letošních voleb ovlivnit i změna 6 volebních okrsků 11. října 2012.³³

Letošní parlamentní volby se vyznačují zejména vysokým počtem **nových stran**. Na politickou scénu jich vstoupilo šest: Cesta odvahy/*The Way of Courage*, Strana emigrantů/*Emigrants' Party*, Sdružení ANO/*Union YES*, Litevská lidová strana/*Lithuanian People's Party*, Demokratická strana práce a jednoty/*Democratic Party of Labor and Unity* a Sdružení bojovníků za Litvu/*Union of the Fighters for Lithuania*.³⁴ Zajímavý je poznatek, že mnohé politicky aktivní celebrity byly letos nahrazeny sportovci a počet nezávislých kandidátů se snížil na nejnižší počet, co kdy byl (pouze 20).³⁵

Výsledky voleb

Letošní volby do litevského parlamentu (*Seimas*) se konaly 14. a 28. října. V prvním termínu se uskutečnila volba poslanců ve vícemandátovém okrsku (70 poslanců volených poměrným systémem) a první kolo většinové volby v jednomandátových okrscích, 28. října se konalo kolo druhé.

Ve volbě probíhající proporčním způsobem zvítězila **Strana práce (DP)** s **19,82 %** odevdaných hlasů, následována **Litevskou sociálně demokratickou stranou (LSDP)** s **18,37 %** a **Vlasteneckým svazem-křesťanskými demokraty (TS-LKD)** s **15,08 %**. Za nimi se umístilo Liberální hnutí (LRLS), nová strana Cesta odvahy, Právo a spravedlnost (PTIT) strana zastupující polskou menšinu Volební akce Poláků na Litvě (LLRA) - viz Tabulka č. 1.

V prvním kole většinové volby získali nadpoloviční většinu hlasů (a byli rovnou zvoleni) 3 kandidáti z různých stran (**DP, LLRA, LSDP**). Výsledky druhého kola jsou zaneseny v následující Tabulce č. 1.

³³ REPUBLIC OF LITHUANIA: PARLIAMENTARY ELECTIONS 14 October 2012. *Office for Democratic Institutions and Human Rights* [online]. [cit. 2012-11-06], str. 3. Dostupné z: <http://www.osce.org/odihr/elections/92379>

³⁴ Crowd gathering for Seimas election. *The Baltic Times* [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.baltictimes.com/news/articles/31700/>

³⁵ Lithuanian parliamentary elections campaign starts: One month ahead of the Seimas elections in Lithuania, an official election campaign has been launched today. *The Baltic course* [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.baltic-course.com/eng/legislation/?doc=62870>

Tabulka č. 1 – Výsledky parlamentních voleb 2012

Strana	% hlasů (proporční volba)	Počet mandátů		Celkem
		proporční volba	většinová volba	
Strana práce (DP)	19,82	17	12	29
Sociálně demokratická strana (LSDP)	18,37	15	22	37³⁶
Vlastenecký svaz-křesťanští demokraté (TS-LKD)	15,08	13	20	33
Liberální hnutí (LRLS)	8,57	7	3	10
Cesta odvahy	7,99	7	0	7
Právo a spravedlnost (PTIT)	7,31	6	5	11
Volební akce Poláků na Litvě (LLRA)	5,83	5	3	8
Litevský svaz rolníků a zelených (LVLS)³⁷	3,88	0	1	1
Nezávislí	x	x	3	3

Jak je patrné z Tabulky č. 1, nejvíce křesel v parlamentu získala Sociální demokracie (LSDP) (37), následovaná Vlasteneckým svazem-křesťanskými demokraty (33) a Stranou práce (DP) (29). Levicové strany obsadí většinu křesel, což potvrzuje výše zmíněnou tendenci stranického systému ke střídání pravice a levice u moci.

Pro srovnání s výsledky parlamentních voleb v roce 2008 uvádím Tabulku 2 a Graf:

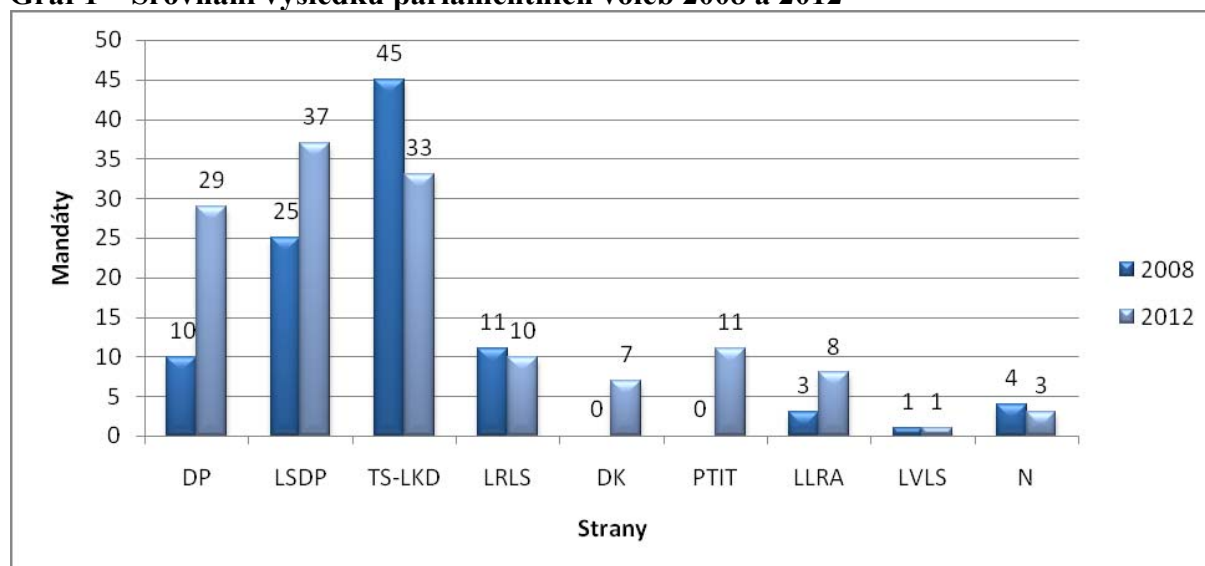
Tabulka č. 2 – Počty získaných mandátů v roce 2012 v porovnání s rokem 2008

³⁶ Dle usnesení Ústavního soudu byly zrušeny volební výsledky v jednomandátovém okrsku Biržai-Kupiškis, ve kterém zvítězil kandidát LSDP. Celkový počet získaných mandátů stranou LSDP je tak 37 (respective 22 z většinové volby).

³⁷ Bývalá Litevská rolnická lidová unie LVLS

Strana	% hlasů		Počet mandátů					
	2008	2012	proporční volba		většinová volba		Celkem	
			2008	2012	2008	2012	2008	2012
Strana práce (DP)	8,99	19,82	8	17	2	12	10	29
Sociálně demokratická strana (LSDP)	11,72	18,37	10	15	15	22	25	37
Vlastenecký svaz-křesťanští demokraté (TS-LKD)	19,72	15,08	18	13	27	20	45	33
Liberální hnutí (LRLS)	5,73	8,57	5	7	6	3	11	10
Cesta odvahy (DK)	0	7,99	0	7	0	0	0	7
Právo a spravedlnost (PTIT)	0	7,31	0	6	0	5	0	11
Volební akce Poláků na Litvě (LLRA)	4,79	5,83	0	5	3	3	3	8
Litevský svaz rolníků a zelených (LVLS)	3,73	3,88	0	0	1	1	1	1
Nezávislí	0	0	0	0	4	3	4	3

Graf 1 – Srovnání výsledků parlamentních voleb 2008 a 2012

V grafu si můžeme povšimnout mimo jiné nárůstu počtu reprezentantů **Volební akce Poláků na Litvě (LLRA)**, která ze zvýšila ze 3 poslanců mezi lety 2008-2012, na 8 poslanců pro následující volební období. To je s největší pravděpodobností způsobeno spojením sil Volební akce Poláků na Litvě s Lidovou stranou a Ruskou aliancí. Strana před volbami prohlásila, že je v případě svého úspěchu schopna spolupracovat se Stranou práce a Sociálními demokraty, čímž se s jistou možností stává do budoucna relevantním aktérem v parlamentu, s určitou měrou vyděračského potenciálu.³⁸

³⁸ GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012, FOUNDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 3. Dostupné z: <http://www.robert-schuman.eu/doc/oe/oe-799-en.pdf>.

Pokles ze 45 mandátů na 33 zaznamenal TS-LKD, naopak nárůst získaných křesel zaznamenala Strana práce (DP) z 10 na 29 mandátů, a Sociálně demokratická strana (LSDP) z 25 na 37 křesel.

Porušení volebního zákona

Po prvním kole voleb bylo vyšetřováno okolo 18 případů podezření z porušení volebního zákona. Nejvýznamnější podezření se týká kandidáta Strany práce, Viačeslave Zdanoviče, který je policií podezírán z kupování hlasů ve věznicích. Ústřední volební komise (*The Central Electoral Commission*) dokonce **zrušila volební výsledky** prvního kola ve volebním okrsku č. 52 Zarasų – Visagino, kde první kolo vyhrál Algimantas Dumbava, kandidát strany Právo a spravedlnost (28,82 %), před kandidátem Strany práce, Rimvydasem Podolskim, který dle volební komise hrubě porušil Zákon o volbách do Seimas kupováním hlasů.³⁹ Na základě stížnosti, podané stranou Právo a spravedlnost, využila prezidentka Dalia Grybauskaitėová své ústavní pravomoci a dala rozhodnutí volební komise k přezkoumání Ústavnímu soudu.⁴⁰ Ten rozhodl, že volební komise jednala v souladu se zákonem a výsledky voleb v okrsku 52 jsou neplatné. Za půl roku se mají v tomto okrsku konat volby nové, do té doby bude Seimas složen ze 140 poslanců (namísto 141).⁴¹

Sestavování vlády

Do vznikající koalice mezi Sociálními demokraty, Stranou práce a stranou Právo a spravedlnost zasáhla prezidentka, když na tiskové konferenci oznámila, že „Strana, která je podezřelá z hrubého porušení volebního zákona (*Strana práce*), která je podezřelá z účetních podvodů a netransparentních aktivit, nemůže být členem vládní koalice.“ Prezidentka odmítla jmenovat do vlády kterékoli poslance ze Strany práce a tím zkomplikovala koaliční vyjednávání.⁴² Předseda vítězné strany a pravděpodobný budoucí premiér Butkevičius byl prezidentkou vyzván k nalezení jiného řešení, jak sestavit koalici. Jedno z nich bylo sestavit vládu Sociálních demokratů s pěti malými stranami, kterými jsou Liberální hnutí, Právo a spravedlnost a Cesta odvahy. Další alternativou je tzv. „duhová koalice“ mezi Sociálními demokraty, konzervativci a liberály.⁴³

Předseda Sociálně demokratické strany, Butkevičius, na tiskové konferenci oznámil, že kterákoli strana, která má své zastoupení v Seimas, se může účastnit vládní koalice;

³⁹ Lithuanian President: Voting results may be questioned in case of election violations. *15min.lt* [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://www.15min.lt/en/article/politics/lithuanian-president-voting-results-may-be-questioned-in-case-of-election-violations-526-267474>

⁴⁰ Lithuanian Constitutional Court's ruling on election results annulment expected on Friday. *15min.lt* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: www.15min.lt/en/article/in-lithuania/lithuanian-constitutional-court-s-ruling-on-election-results-annulment-expected-on-friday-525-267572

⁴¹ Constitutional Court: law on Seimas Election not violated in Lithuania. *The Baltic Course* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.baltic-course.com/eng/legislation/?doc=65056>

⁴² Předsedou strany je kontroverzní ruský rodák Victoras Uspaskič, který je podezřelý z daňových úniků. Lithuania at risk of political stalemate after election. *Reuters* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2012/10/29/us-lithuania-election-idUSBRE89S0AX20121029>

⁴³ Leftward lurch: Lithuania's Social Democrats win the parliamentary elections. *The Economist* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/europe/21565654-lithuania%E2%80%99s-social-democrats-win-parliamentary-elections-leftward-lurch>

neupřesnil ale, které strany jsou do koalice zvány. Liberální hnutí okamžitě reagovalo prohlášením, že se ke koalici nepřipojí.⁴⁴

V souvislosti s tzv. duhovou koalicí se vyjádřil předseda TS-LKD a dosavadní premiér Kubilius ve smyslu, že pokud bude prezidentka takovou koalici iniciovat, TS-LKD na ní přistoupí. Jak se prezidentka k celé situaci postaví na prvním zasedání nově zvoleného parlamentu, bude, dle Kubiliuse, klíčové k následnému řešení situace.⁴⁵

Poté, co byla Volební akce Poláků na Litvě (LLRA) přizvána do vznikající vládní koalice, prohlásil její předseda, Waldemar Tomaszewski, že hodlá pro LLRA získat 3 ministerská křesla. Dohady utnul předseda sociálních demokratů, který novinářům oznámil, že pokud začnou vyjednávání s LLRA, bude jim nabídnuto jedno křeslo.⁴⁶

Ať již bude sestavena jakákoli vláda, nebude mít, dle ředitele estonského Institutu zahraniční politiky, příliš „manévrovacího prostoru“. Přes své předvolební sliby se sociální demokraté zavázali na příští rok udržet deficit státního rozpočtu na 2,5% HDP, což není v souladu s radikálními sociálními reformami.⁴⁷

Představitelé třech politických stran (LSDP, DP, PTIT) v úterý 6. 11. 2012 oficiálně uzavřeli koalici. V koaliční dohodě je mimo jiné obsažena vůle zajistit ekonomickou a sociální stabilitu v zemi, prosazování sociálně orientované politiky a zvýšení životní úrovně občanů. Dohoda stanoví, že premiérem se stane předseda LSDP, Butkevičius a Strana práce nominuje kandidáta na předsedu Seimas, Koaliční prohlášení zůstává otevřené pozdějšímu připojení dalšího partnera, kterým by mohla být LLRA.⁴⁸ Takto uzavřená vládní koalice disponuje 77 křesly; v případě, že by se připojila LLRA se svými 8 mandáty, dosáhla by koalice na ústavní většinu (85 křesel). V reakci na utvořenou koalici se prezidentka prostřednictvím své mluvčí vyjádřila, že dokud Ústavní soud nepotvrdí výsledky voleb, je předčasné hovořit o jmenování premiéra a případné vlády.

Současný premiér a předseda TS-LKD vyjádřil obavy o státní prestiž a pověst v situaci, kdy ve vládní koalici bude Strana práce. Ohledně vyjednávání týkajících se tzv. duhové koalice mezi Konzervativci a Sociálními demokraty nechtěl premiér uvádět bližší informace, pouze znovu zopakoval nutnost udržení prestiže a dobré pověsti státu.⁴⁹

Prezidentka Dalia Grybauskaitėová se 7.11.2012 obrátila na Ústavní soud se žádostí o prošetření platnosti volebních výsledků jak ve vícemandátovém okrsku (s poměrnou volbou),

⁴⁴ Other parties might join our government coalition – Algirdas Butkevicius. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/10/30/other-parties-might-join-our-government-coalition-algirdas-butkevicius/>

⁴⁵ Kubilius on “Rainbow” coalition: if president shows initiative, we will consider it. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/01/kubilius-on-%E2%80%9Crainbow%E2%80%9D-coalition-if-president-shows-initiative-we-will-consider-it/>

⁴⁶ Butkevičius: no more than one ministerial portfolio for Poles. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/02/butkevicius-no-more-than-one-ministerial-portfolio-for-poles/>

⁴⁷ “The new (Lithuanian) government will have relatively limited room for making dramatic changes”. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-07]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/01/the-new-lithuanian-government-will-have-relatively-limited-room-for-making-dramatic-changes-estonian-expert-andres-kasekamp/>

⁴⁸ New ruling coalition established. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/06/new-ruling-coalition-established/>

⁴⁹ “A ruling coalition with the Labour Party would damage the state’s authority and prestige” – PM Kubilius. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/08/a-ruling-coalition-with-the-labour-party-would-damage-the-states-authority-and-prestige-pm-kubilius/>

tak v 7 jednomandátových volebních obvodech (s většinou volbou), kde byly rozdíly mezi kandidáty v rozmezí desítek hlasů.⁵⁰

Ústavní soud vynesl rozhodnutí, že v průběhu parlamentních voleb došlo k porušení volebního zákona, ale že porušení nebylo natolik vážné, aby ovlivnilo výsledky ve vícemandátovém okrsku, a aby byly výsledky a volby prohlášeny za neplatné. ÚS rozhodl, že Ústřední volební komise porušila zákon přidělením mandátů třem kandidátům Strany práce, kteří byli zapleteni do kupování hlasů. Tyto mandáty by tedy měly být přiděleny dalším kandidátům v pořadí. Soud nadále rozhodl o zrušení výsledků voleb v okrsku Biržai-Kupiškis, ve kterém zvítězil v prvním kole kandidát sociálních demokratů před kandidátem Strany práce o pouhých 5 hlasů. LSDP tak z voleb vyšla se 37 mandáty, nikoli 38, a Seimas bude mít do konání nových voleb ve dvou jednomandátových okrscích 139⁵¹ členů namísto 141. V reakci na usnesení ÚS prezidentka reagovala vyjádřením, že tento nálezn je vítězstvím transparentnosti politického systému a demokracie. V souvislosti s DP prezidentka znovu zopakovala své stanovisko, že strana podezřelá z kupování hlasů nemá ve vládní koalici místo; připomněla také, že stabilní koalici je možné vytvořit i bez Strany práce.⁵² Potenciální kandidát na premiéra, předseda LSDP, Butkevičius odmítl možnost přehodnocení složení koalice. Poznamenal, že kupování hlasů není záležitostí Strany práce jako celku, nýbrž pouze některých jejích členů. Není tedy rozumné vinit/trestat celou stranu.⁵³

Předseda Strany práce, Viktor Uspaskich se vzdal svého mandátu poslance v Evropském parlamentu, aby mohl vykonávat poslanecký mandát litevského Seimas. Zároveň se vyjádřil, že chce pomoci své straně, aby mohla naplno splnit své předvolební sliby a program.⁵⁴

Dosavadní Seimas (parlament) 14.11.2012 oficiálně ukončil svou činnost. První zasedání nově složeného parlamentu prezidentka svolala na páteční půlnoc (16.11.2012).⁵⁵

Volební akce Poláků na Litvě (LLRA) se oficiálně připojila k vládní koalici. Lídr LLRA podepsal dodatek ke koaličnímu prohlášení a tím se připojil k vládní koalici. Nadále se nechal slyšet, že LLRA bude mít jedno ministerské křeslo, které bylo dosud v kompetenci LSDP a 3 místopředsedy na dalších ministerstvech.⁵⁶

⁵⁰ Grybauskaitė appealed to the Constitutional Court concerning the results of one multi and seven single-member constituencies. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/07/grybauskaitė-appealed-to-the-constitutional-court-concerning-the-results-of-one-multi-and-seven-single-member-constituencies/>

⁵¹ V důsledku zrušených výsledků jednak v volebním okrsku č. 52 Zarasų – Visagino a okrsku Biržai-Kupiškis.

⁵² “The conclusion presented by the Constitutional Court further increases suspicions concerning the transparency of the Labour Party” – Dalia Grybauskaitė. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/12/the-conclusion-presented-by-the-constitutional-court-further-increases-suspicions-concerning-the-transparency-of-the-labour-party-dalia-grybauskaitė/>

⁵³ “President Grybauskaitė’s comments does not refer to coalitions” – Algirdas Butkevičius. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/12/president-grybauskaitė-s-comments-does-not-refer-to-coalitions-algirdas-butkevicius/>

⁵⁴ “I have to be with my team and put the Labour Party’s programme into practice to the maximum” – Viktor Uspaskich. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/14/i-have-to-be-with-my-team-and-put-the-labour-partys-programme-into-practice-to-the-maximum-viktor-uspaskich/>

⁵⁵ The 10th Seimas came to its conclusion today; the 11th Seimas reconvenes on Friday. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/14/the-10th-seimas-came-to-its-conclusion-today-the-11th-seimas-reconvenes-on-friday/>

⁵⁶ EAPL officially joins the coalition. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniatribune.com/2012/11/16/eapl-officially-joins-the-coalition/>

Prezidentka se rozhodla nezúčastnit se prvního zasedání nově zvoleného parlamentu. Ačkoli bylo zvykem, že prezidentka přivítala nově zvolené poslance na prvním zasedání parlamentu, tentokrát se rozhodla poslat každému z poslanců dopis, ve kterém je vyzývá k zachování kontinuity v oblasti finanční stability, energetiky a boje proti korupci. Grybauskaitėová také zdůraznila „historickou výzvu“ budoucího vládního kabinetu – litevské předsednictví EU v roce 2013. Od této ustavující schůze nově zvoleného Seimas má prezidentka 15 dní na jmenování premiéra, kterého musí následně schválit parlament – od té chvíle má premiér 15 dní na to, aby představil novou vládu.⁵⁷ V souvislosti s prvním zasedáním parlamentu dosavadní vládní kabinet v čele s Kubiliusem navrátil svou moc do rukou prezidentky, a zároveň byl podepsán dekret o výkonu moci tímto kabinetem do doby, než bude sestaven nový.⁵⁸

Na prvním zasedání Seimas byl zvolen nový předseda parlamentu, kterým se stal člen Strany práce Vydas Gedvilas, nahradil tak Irenu Degutiene. Ve volbě ho podpořili mimo DP zejména sociální demokraté, Litevský svaz rolníků a zelených, Cesta odvahy, ale i někteří nezávislí poslanci. Gedvilas byl jediným nominovaným kandidátem na tento post.⁵⁹

Prezidentka bez dalších průtahů 19. listopadu veřejně oznámila, že navrhne A. Butkevičiuse na premiéra.⁶⁰ Ve svém prohlášení se nevyhnula nepřímé kritice Sociálních demokratů za to, že ze všech možných koaličních řešení, které situace nabízela, zvolili spolupráci s kontroverzní Stranou práce, jejíž někteří členové čelí závažným obviněním. Kritiku strana sklidila i za to, že podpořila zvolení V. Gapšyse jedním z místopředsedů parlamentu, čímž porušila veřejně daný slib, nesvěřovat kontroverzním poslancům DP veřejné funkce. Gapšys se jedním z členů Strany práce podezřelým z finančních podvodů a daňových úniků.⁶¹ Prezidentka Dalia Grybauskaitėová 20. listopadu navrhla poslancům A. Butkevičiuse na post premiéra. Nominaci nového premiéra odůvodnila tím, že Sociální demokraté obdrželi z titulu voleb nejvíce mandátů a jsou jedinou stranou, která je schopná sestavit většinovou vládu. Butkevičiuse parlamentu představila v pozitivním světle, jako politika, který je schopen zaručit ekonomickou a finanční stabilitu v zemi. V tiskovém prohlášení zdůraznila povinnost kandidáta na premiéra sestavit takový kabinet ministrů, který bude jednat transparentně, ku prospěchu litevských občanů a nikoli ku prospěchu vlastnímu. Za klíčové označila rozhodnutí Sociálních demokratů, zda budou vládnout transparentně a odpovědně, nebo zvolí cestu spolupráce s poslanci, „kteří sedí na lavici obviněných“. Vyjádřila zároveň svou důvěru ve schopnost nového kandidáta na post premiéra navrhnout do vlády takové ministry, „o nichž neexistují morální ani kompetenční pochybnosti.“ Znovu tak nepřímou vyjádřila svůj nesouhlas s účastí Strany práce a jejich kontroverzních poslanců ve vládě. Ve svém projevu

⁵⁷ President Grybauskaitė boycotts the first sitting of new Seimas; demands transparency via letter. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniantribune.com/2012/11/16/president-grybauskaitė-boycotts-the-first-sitting-of-new-seimas-demands-transparency-via-letter/>

⁵⁸ Odcházející vládní kabinet je od roku 1990 jediným, který působil celé volební období.

⁵⁹ Labour Party's Vydas Gedvilas elected speaker of parliament. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z: <http://www.lithuaniantribune.com/2012/11/17/labour-partys-vydas-gedvilas-elected-speaker-of-parliament/>

⁶⁰ V jednom z rozhovorů s médii prezidentka potvrdila, že nabídla vytvoření vládní koalice odchozí vládě – Vlastenecký svaz-křesťanskí demokraté, přičemž favorizovala vládní koalici TS-LKD a LSDP. „Recyklace“ vládní koalice z minulého období není bez podpory LSDP možná. LSDP odmítá spolupracovat s PTIT, TS-LKD zase s DP.

⁶¹ *Statement by the President of Lithuania on the nomination for prime minister*. Tiskové prohlášení prezidentky Litevské republiky ze dne 19. listopadu 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://www.president.lt/en/press_center/press_releases/statement_by_the_president_of_lithuania_on_the_nomination_for_prime_minister.html

před Seimas vyzvala přítomné poslance, aby navrženého kandidáta Butkevičiuse zvolili za premiéra.⁶²

22. listopadu ji Seimas v této žádosti vyhověl a Butkevičius byl oficiálně zvolen premiérem. Pro hlasovalo 90 poslanců, proti 40 a 4 se zdrželi. Dle Ústavy měl od tohoto dne 15 dní na to, aby představil jednotlivé kandidáty na post ministrů. Butkevičius prohlásil, že sestaví profesionální, zodpovědnou a kompetentní vládu.⁶³

Prezidentka stanovila určité kompetenční požadavky, které budou na jednotlivé ministry kladeny. V souvislosti s nadcházejícím litevským předsednictvím v Radě EU (druhá polovina roku 2013) prezidentka na ministrech požaduje znalost alespoň jednoho ze tří oficiálních jazyků EU a znalost fungování a prostředí EU.

Poté, co premiér Butkevičius představil prezidentce seznam jím nominovaných ministrů, prezidentka shledala 3 kandidáty Strany práce nevyhovujícími. Jednalo se o kandidátku na ministryni práce a sociálních věcí - Loreta Grauzinienė, kandidátku na ministryni školství a vědy - Virginija Baltraitienė a kandidáta na post ministra kultury - Kęstutis Daukšys. Poslední z jmenovaných byl nahrazen Šarūnasem Birutisem. Ve vztahu k ostatním navrženým kandidátům byla prezidentka ve svém tiskovém prohlášení velmi kritická, zejména v oblasti nedostatečných kompetencí (reprezentace Litvy v zahraničí). S ohledem na naléhavost situace, kdy je třeba přijmout mnoho důležitých rozhodnutí, prezidentka schválila následující (nekompletní) personální složení vlády:⁶⁴

LSDP má ve vládě následující zastoupení **8 ministrů**: Algirdas Butkevičius, premiér; Birutė Vėsaitė, ministr ekonomiky; Linas Antanas Linkevičius, ministr zahraničních věcí; Rimantas Sinkevičius, ministr dopravy a komunikace; Juozas Bernatoniš, ministr spravedlnosti; Juozas Olekas, ministr obrany; Rimantas Šadžius, ministr financí; Vytenis Povilas Andriukaitis, ministr zdravotnictví. **Strana práce** má **čtyři ministerské** posty: Viginijus Jukna, ministr zemědělství a Šarūnas Birutis, ministr kultury. Dodatečně (12.12.2012) byli na ministerské pozice za Stranu práce navrženi (a prezidentkou schváleni) Danius Pavalkis, jako ministr školství a vědy a Algimanta Pabedinskiene jako ministryně práce a sociálních věcí. **Právo a spravedlnost** drží ministerstvo vnitra - Dailis Alfonsas Barakauskas a ministerstvo životního prostředí Valentinas Mazuronis. Zástupce **Volební akce Poláků na Litvě**, Jaroslav Neverovič obsadil post ministra energetiky.⁶⁵

Program na legislativní období 2012-2016 nově schválené vlády levého středu byl 11. 12. 2012 premiérem A. Butkevičiusem představen Seimas. Dle nového premiéra bude klíčovým bodem vládní politiky zejména blahobyt litevských občanů. Jako priority nové vlády Butkevičius označil **podporu zaměstnanosti, boj proti nezaměstnanosti, chudobě a**

⁶² *The President submitted candidate for prime minister to Seimas for consideration.* Tiskové prohlášení prezidentky Litevské republiky ze dne 20. listopadu 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://www.president.lt/en/press_center/press_releases/the_president_submitted_candidate_for_prime_minister_to_seimas_for_consideration.html

⁶³ *Seimas has approved the new Prime Minister Algirdas Butkevičius.* Tiskové prohlášení Seimas Litevské republiky ze dne 22. listopadu 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4028&p_d=130429&p_k=2

⁶⁴ *New Lithuanian government might start work three ministers short.* *15min.lt* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: <http://www.15min.lt/en/article/politics/new-lithuanian-government-might-start-work-three-ministers-short-526-286256>; *President approves incomplete government of Lithuania.* *15min.lt* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: <http://www.15min.lt/en/article/politics/president-approves-incomplete-government-of-lithuania-526-286336>

⁶⁵ *The President's statement on the Government's composition.* Tiskové prohlášení prezidentky Litevské republiky ze dne 7. prosince 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://www.president.lt/en/press_center/press_releases/the_presidents_statement_on_the_governments_composition.html

sociálnímu vyloučení. Součástí vládního programu je podpora **růstu mezd**, zlepšení investičního a obchodního prostředí umožňujícího trvalý ekonomický růst; boj proti korupci, přijetí eura do začátku roku 2015. V oblasti zahraniční politiky se vláda zavázala k udržování aktivních vztahů se sousedními státy a k silnější spolupráci s EU a NATO.⁶⁶

Dne 13. prosince 2012 vyjádřil Seimas důvěru nové vládě ve výše uvedeném složení. Jednotliví členové vlády následně složili poslanecký slib do rukou předsedy Seimas - Vydas Gedvilas. Pro „vládu“ hlasovalo 83 poslanců, proti 39 a 9 poslanců se zdrželo hlasování.⁶⁷

Referendum o výstavbě jaderné elektrárny

Stavba jaderné elektrárny má pro Litvu velký význam, neboť by se snížila energetická závislost na dovozu energií z Ruské federace, která prudce vzrostla po uzavření litevské jaderné elektrárny Ignalina v roce 2009.⁶⁸ V rámci voleb v roce 2008 se taktéž konalo referendum, kde bylo otázkou uzavření elektrárny Ignalina. 88,59 % voličů se vyjádřilo pro udržení elektrárny v provozu, referendum však nenaplnilo požadavek 50% účasti, když se zúčastnilo 48,44 % oprávněných voličů.

Letošního referenda, ve kterém se rozhodovalo o záměru vystavět jadernou elektrárnu⁶⁹, se zúčastnilo 52,58 % oprávněných voličů.

Kladně (pro výstavbu elektrárny) se vyjádřilo 34,09 %, proti výstavbě 62,68 %.⁷⁰

Nově jmenovaný premiér Butkevičius označil celý projekt výstavby jaderné elektrárny jako nerealistický. Premiér se nicméně nechal slyšet, že zatím nebylo přijato konečné řešení ohledně jaderné elektrárny a jednání s koaličními partnery stále pokračují. Nově jmenovaný ministr financí, Birute Versaitė, zastává k projektu elektrárny podobný postoj; výstavba jaderné elektrárny je dle něj příliš nákladná a riskantní pro tak malý stát, jakým je Litva. Zdůraznil zároveň, že stejně jako energetická nezávislost je pro stát důležitá i nezávislost ekonomická; v souvislosti s tím dodal, že regionální partneři neposkytli žádné záruky spolupráce na projektu.⁷¹

⁶⁶ *Programme of the 16th Government was presented at the Seimas.* Tiskové prohlášení Seimas Litevské republiky ze dne 13. prosince 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4028&p_d=131066&p_k=2

⁶⁷ *Members of the 16th Government take the oath.* Tiskové prohlášení Seimas Litevské republiky ze dne 14. prosince 2012, Vilnius. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4028&p_d=131129&p_k=2; Butkevičius-led Cabinet of Lithuania sworn in. *The Baltic Course* [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.baltic-course.com/eng/analytics/?doc=67433>

⁶⁸ Litva, Lotyšsko a Estonsko dovážejí 62 % spotřebovávané elektřiny, což je nejvyšší úroveň v EU. *GENERAL ELECTIONS IN LITHUANIA 14th and 28th October 2012*, FONDATION ROBERT SCHUMAN 2012, str. 4. Dostupné z: <http://www.robert-schuman.eu/doc/oee/oee-799-en.pdf>.

⁶⁹ Projekt měl být uskutečněn spolu s Lotyšskem, Estonskem a Polskem. Litva měla hradit 30 % nákladů

⁷⁰ Výsledky referenda o výstavbě jaderné elektrárny 2012, Ústřední volební komise Litevské republiky. [online]. [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: http://www.vrk.lt/2012_seimo_rinkimai/output_en/referendumas/referendumas.html

⁷¹ The Visaginas Nuclear Power Plant “is an unrealistic project” – PM Butkevičius. *The Lithuania Tribune* [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: <http://www.lithuaniantribune.com/19475/the-visaginas-nuclear-power-plant-is-an-unrealistic-project-pm-butkevicius-201219475/>